

Svar på regeringsuppdrag

**Rapport – Undersöka förutsättningarna för att ta över
huvudmannskapet för personlig assistans i sin helhet**

Försäkringskassan 2025

Datum: 2025-04-28

**Undersöka förutsättningarna för att ta över huvudmannskapet för personlig
assistans i sin helhet**

Version 1.0

FK 2025/000544

Innehåll

1. Inledning.....	6
1.1 Uppdraget	6
1.2 Avgränsningar.....	6
1.3 Genomförande.....	7
1.4 Disposition	7
2. Bakgrund.....	9
2.1 Försäkringskassans remissvar	9
Tillstyrkta förslag	9
Avstyrkta förslag.....	10
Behov av förtydliganden	10
Förslag som behöver övervägas ytterligare	10
3. Förutsättningar för att ta över huvudmannaskapet för personlig assistans	12
3.1 Ett statligt huvudmannaskap kräver i flera delar reglering i lag och förordning.....	12
Förslag om överföring av beslut från kommun till stat	12
Förslag om att staten ska ansvara för tillfälligt utökad assistans	14
Förslag om två schablonbelopp	16
Förslag om statsbidrag	16
Försäkringskassans styrande dokument	18
3.2 Försäkringskassan behöver utveckla it-stöd och verksamhetsprodukter	19
It-utveckling	19
Verksamhetsprodukter	20
3.3 Övergång till ett statligt huvudmannaskap innebär ett omfattande rekryterings- och utbildningsbehov.....	20
4. Överföringen av kommunala beslut förutsätter samarbete mellan Försäkringskassan och kommunerna	23
4.1 Kommunerna behöver förbereda de beslut som ska anmälas	23
4.2 Fatta beslut om assistansersättning i ett anmält ärende kan vara förenat med vissa utmaningar.....	23
Försäkringskassans nuvarande beräkning vid beslut om assistansersättning	24
Beräkning av timmar vid överföringen av kommunala beslut.....	24
Vad kan underlätta överföringen?.....	25
4.3 Informationsinsatser till olika aktörer krävs i samband med övergången till ett statligt huvudmannaskap.....	25
5. Tidslinje över förberedelsearbetet inför och införandet av ett statligt huvudmannaskap	27
5.1 Förberedelsearbetet består av ett antal beroenden.....	27
5.2 Nya uppgifter för Försäkringskassan vid ikraftträdandet av ett statligt huvudmannaskap	28
6. Försäkringskassans kostnader för att administrera och handlägga assistansersättningen kommer att öka	30
6.1 Kostnader som kan påverka tidigare beräkning.....	30

Kostnadsersättning för sjuklön.....	30
Tjänst för att hantera ansökan om och utbetalning av statsbidrag.....	30
7. Avslutning.....	32
Referenser.....	33
Figurförteckning.....	34
Bilaga 1 Sammanfattning av Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans – Ökad likvärdighet, långsiktighet och kvalitet, SOU 2023:9.....	35

Sammanfattning

Försäkringskassan fick i regleringsbrevet för budgetåret 2025 i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att ta över huvudmannaskapet för personlig assistans i sin helhet.

Då det inte finns något annat underlag att utgå ifrån bygger denna rapport på de förslag som beskrivs i betänkandet *Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans – Ökad likvärdighet, långsiktighet och kvalitet SOU 2023:9*. Uppdraget har varit förenat med flera osäkerhetsfaktorer, så som att det inte är känt hur eventuella förslag om ett statligt huvudmannaskap till slut faktiskt kommer att se ut eller när införandet av ett sådant kommer att ske. Andra premisser än de som varit utgångspunkt för denna rapport kan kräva andra förutsättningar som inte varit möjliga att förutse inom ramen för arbetet med uppdraget.

För att Försäkringskassan ska kunna ta över huvudmannaskapet för personlig assistans behöver det finnas tydliga regler, tillräckligt med tid och resurser för både förberedelser och genomförande. Att lagar och förordningar är beslutade är en grundförutsättning för Försäkringskassans arbete med övergången till ett statligt huvudmannaskap. Först när dessa finns på plats kan Försäkringskassans förberedelsearbete, som beräknas ta minst 24 månader, sätta igång.

Försäkringskassan har identifierat ett antal frågor som myndigheten anser behöver lösas i lag eller förordning. Det rör i huvudsak överföringen av kommunala beslut, tillfälliga utökningar av personlig assistans, hantering av två schablonbelopp och hanteringen av statsbidraget. Utöver det behöver ett antal förutsättningar vara på plats för att ett statligt huvudmannaskap ska kunna införas. När regleringen är känd behöver Försäkringskassan analysera och genomföra det som behöver göras i rättslig styrning. Befintligt it-stöd behöver utvecklas för att kunna hantera en ny kvalifikationsgräns, överförda kommunala beslut, tillfälliga utökningar, två schablonbelopp och upphörandet av kommunens medfinansiering av de 20 första assistanstimmarna. Försäkringskassan behöver även ta fram nya it-lösningar bland annat för överföringen av kommunala beslut. Verksamhetsprodukter behöver tas fram eller arbetas om och informationsinsatser inför, under och efter införandet behöver genomföras. En övergång till ett statligt huvudmannaskap kommer vidare att innebära ett omfattande rekryteringsbehov för Försäkringskassan. Nya medarbetare behöver förberedelsetid i form av bland annat förmånsspecifik utbildning och individuell handledning. Befintliga medarbetare behöver, utifrån yrkesroll och arbetsuppgifter som påverkas, utbildas i de förändringar som införandet av ett statligt huvudmannaskap innebär.

Mellan de identifierade förutsättningarna finns beroenden som kommer att påverka och vara tidskritiska för förberedelsearbetet. Ingen del av Försäkringskassans förberedelsearbete kan ske isolerat, utan hänsyn behöver tas till respektive dels betydelse för helheten. Utbildning av nya och befintliga medarbetare behöver till exempel ske i sådan tid att de från och med ikraftträdandetidpunkten kan utföra de arbetsuppgifter som följer av ett statligt huvudmannaskap. Det förutsätter i sin tur att till exempel den rättsliga styrningen och utvecklingen av Försäkringskassans it-stöd är så pass klara att de kan ligga till grund för framtagande av utbildningsmaterial. Vissa förberedelser kommer att behöva ske mer avgränsat i tid medan andra kommer att pågå, parallellt, i princip under hela förberedelsetiden om minst 24 månader.

Vid ett statligt huvudmannaskap ska cirka 5 000 kommunala beslut om personlig assistans föras över till Försäkringskassan. Försäkringskassans beslut i samband med överföringen ska i så stor utsträckning som möjligt motsvara det antal assistanstimmar som framgår av kommunens beslut. Försäkringskassan ska i samband med överföringen inte göra någon egen prövning av den enskildes rätt till assistansersättning, utan beslutet ska utgå från kommunens prövning och bedömning

av den enskildes behov och rätt till personlig assistans. Detta kan vara förenat med mer eller mindre omfattande utredningsinsatser, till följd av att kommunerna och Försäkringskassan beräknar den enskildes behov på olika sätt och för olika tidsperioder. Det kan påverka den tid det tar för Försäkringskassan att fatta beslut i de ärenden som kommunerna anmäler.

Ett sätt att underlätta beslutsfattandet i samband med överföringen skulle vara att kommunerna beräknar behovet av assistans på samma sätt som Försäkringskassan med hjälp av det beräkningsstöd som Försäkringskassan använder, vilket redan idag finns tillgängligt för externa aktörer. Det är i så fall inte en lösning som kan vidtas vid själva överföringen, utan skulle behöva användas redan dessförinnan, när kommunerna ska fatta nya beslut utifrån en nyansökan eller när ett tidsbegränsat beslut har löpt ut.

Förslagen i SOU 2023:9 innebär att Försäkringskassan från och med ikraftträdandet av ett statligt huvudmannaskap ska hantera flera nya uppgifter, varav vissa kommer vara av mer tillfällig karaktär. En sådan tillfällig uppgift är hanteringen av det riktade statsbidraget. I rapporten lyfts ett antal frågetecken gällande prövningen av rätten till statsbidrag. Försäkringskassan har ingen uppbyggd organisation för det och det är inte säkert att Försäkringskassan är den myndighet som kan hantera det mest effektivt. Förutsättningarna för att omhänderta övriga delar av införandet av ett statligt huvudmannaskap så effektivt och rättssäkert som möjligt skulle kunna öka om myndigheten får färre nya arbetsuppgifter vid ett och samma tillfälle. Det kan behöva övervägas vilken myndighet som är mest lämpad att administrera statsbidraget.

Då utgångspunkten för denna undersökning är de förslag som presenteras i SOU 2023:9 har Försäkringskassan inom ramen för detta uppdrag inte gjort några nya beräkningar av kostnader, utan hänvisar till de beräkningar som redovisas i Försäkringskassans remissvar (FK 2023/005986, 2023-06-19). Det innebär att de uppskattade kostnaderna i remissvaret är i 2022 års prisnivå. I den här rapporten lyfts ett antal områden där det finns en osäkerhet kring hur reglerna kommer att se ut och därmed vilka digitala lösningar och interna stöd som behöver tas fram och vilka resurser som behövs. Vid ett genomförande behöver man därför vara medveten om att kostnaderna kan komma att påverkas både av en förändrad prisnivå och hur förslagen slutligen kommer att se ut.

1. Inledning

I regleringsbrevet för budgetåret 2025 har Försäkringskassan fått i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att ta över huvudmannaskapet för personlig assistans i sin helhet.

Beskrivningen i denna rapport av vilka förutsättningar som krävs bygger på förslagen i betänkandet *Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans – Ökad likvärdighet, långsiktighet och kvalitet SOU 2023:9*, hädanefter benämnt SOU 2023:9 eller utredningen. I sitt remissvar gällande betänkandet, (FK 2023/005986, 2023-06-19), hädanefter benämnt remissvaret, har Försäkringskassan både avstyrkt vissa förslag och framfört att vissa förslag behöver utredas ytterligare. Någon proposition har ännu inte presenterats, eller ens aviserats. Det finns inte heller någon lagrådsremiss. Det är därför inte känt hur de slutliga förslagen kommer formuleras. Detta sammantaget gör att det finns många osäkerhetsfaktorer som påverkar beskrivningen av vilka förutsättningar som krävs och hur denna beskrivning kommer överensstämma med de faktiska förslag som regeringen senare kan komma att presentera.

Även om ambitionen i denna rapport är att identifiera och beskriva de nödvändiga förutsättningarna för att kunna genomföra ett statligt huvudmannaskap kan det inte uteslutas att det krävs ytterligare förutsättningar som Försäkringskassan, av olika skäl, inte har uppmärksammat inom ramen för detta arbete. Rapporten behöver läsas med detta i beaktande.

1.1 Uppdraget

Regeringen har gett Försäkringskassan i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att ta över huvudmannaskapet för personlig assistans i sin helhet.

Försäkringskassan ska beskriva vad som krävs i form av it-utveckling, utbildning, rekrytering, samarbete med berörda kommuner och övriga förberedelser som är nödvändiga för att ett statligt huvudmannaskap ska kunna genomföras på ett rättssäkert och kostnadseffektivt sätt samtidigt som konsekvenserna för enskilda, anordnare och kommuner inte blir större än nödvändigt.

Försäkringskassan ska under uppdragets genomförande inhämta synpunkter från SKR. Försäkringskassan ska föra dialog med Socialdepartementet under genomförandet av uppdraget. En redovisning av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 8 maj 2025.

1.2 Avgränsningar

Beskrivningen av vilka förutsättningar som krävs för att ta över huvudmannaskapet för personlig assistans i sin helhet utgår från de förslag som beskrivs i SOU 2023:9. Något annat underlag finns inte att utgå ifrån. Av samma orsak gör Försäkringskassan inte heller några nya beräkningar av kostnader eller antal ärenden, utan hänvisar till de beräkningar som redovisas i Försäkringskassans remissvar.

Att det inte är känt hur reglerna faktiskt kommer att se ut får konsekvenser för redovisningen i rapporten. Till exempel om det går att beskriva vad som behöver göras och med vilken detaljeringsgrad. En mer detaljerad plan, som ger en mer rättvisande bild av arbetets omfattning och vilka resurser som krävs, kan tas fram först när regelverket är på plats.

Försäkringskassan har i sitt remissvar avstyrkt att de föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2026. För att beskriva när i tid olika förutsättningar behöver finnas relateras därför inte till ett ikraftträdande den 1 januari 2026. Istället beskrivs hur lång

förberedelsetid som krävs inför en ikraftträdandetidpunkt sedan lagar och förordningar beslutats och medel för införande gjorts tillgängliga.

I sitt remissvar avstyrkte Försäkringskassan även att myndigheten ska få i uppgift att följa upp den utförda assistansens kvalitet genom användarundersökningar. Förslaget kommer därför inte att beröras i denna rapport. Om regeringen inte hörsammar Försäkringskassans synpunkt i remissvaret behöver man därmed vara medveten om att Försäkringskassan inte har utrett vilka förutsättningar som skulle krävas för att kunna genomföra denna uppgift.

Inte heller när det gäller de två övriga förslag¹ som Försäkringskassan avstyrkte beskrivs i denna rapport vilka förutsättningar som skulle krävas för att kunna hantera dem.

1.3 Genomförande

Försäkringskassan har undersökt vilka förutsättningar som krävs för att ta över huvudmannskapet för personlig assistans samt när i tid som olika förutsättningar behöver vara på plats, inom följande områden:

- regler
- it-utveckling
- personal
- överföring av kommunala beslut och samarbete med berörda kommuner
- övriga förutsättningar (till exempel interna stöd och produkter, extern samverkan).

Redovisningen omfattar både nödvändiga förutsättningar från riksdag och regering och åtgärder som behöver genomföras internt hos Försäkringskassan. Underlaget ger regeringen och Försäkringskassan en översikt av de förberedelser som behövs för att Försäkringskassan ska kunna ta emot och genomföra reformen om ett statligt huvudmannskap för personlig assistans.

Försäkringskassan har hämtat in synpunkter från SKR gällande överföringen av kommunala beslut till Försäkringskassan samt handläggning och utbetalning av statsbidrag. Inhämtandet av synpunkter från SKR har huvudsakligen skett i skriftlig form. It-relaterade frågor kopplade till överföringen av kommunala beslut har diskuterats vid ett digitalt möte. Frågor har också ställts till en kommun (Varberg) som SKR har föreslagit.

Dialog med socialdepartementet har skett genom att Försäkringskassan vid ett möte² har informerat om hur Försäkringskassan tagit sig an uppdraget samt aktuell status. Någon ytterligare dialog har departementet inte sett behov av.

1.4 Disposition

Det inledande kapitlet följs av ett bakgrundskapitel som innehåller en sammanfattning av Försäkringskassans remissvar gällande förslagen i SOU 2023:9. En sammanfattning av de förslag i utredningen som är relevanta för denna rapport finns i bilaga.

I kapitel 3 beskrivs förutsättningar som behövs för att Försäkringskassan ska kunna ta över huvudmannskapet för personlig assistans, med fokus på rättslig reglering, utveckling av it-stöd och verksamhetsprodukter samt rekrytering och utbildning av medarbetare. Även förutsättningar för hantering av statsbidraget tas upp.

¹ De två övriga avstyrkta förslagen avser hur sjuklönekostnader ska ersättas för de som anställer sina personliga assistenter och särskilda omprövningsbestämmelser för ärenden som beslutats efter anmälan om överföring av kommunen.

² Ordinarie möte mellan generaldirektören och statssekreteraren den 13 februari 2025.

I kapitel 4 förs resonemang om olika åtgärder som behöver vidtas kopplat till själva överföringen av kommunala beslut.

I kapitel 5 presenteras en övergripande tidslinje över det arbete som behöver ske för att ett statligt huvudmannaskap ska kunna genomföras på ett rättssäkert och kostnadseffektivt sätt.

I kapitel 6 beskrivs faktorer som kan påverka de kostnadsberäkningar som Försäkringskassan lämnat i sitt remissvar.

Kapitel 7 är rapportens avslutande kapitel.

2. Bakgrund

SOU 2023:9 överlämnades till regeringen den 1 mars 2023. Den 19 juni lämnade Försäkringskassan sitt remissvar på betänkandet.

I SOU 2023:9 föreslogs att staten, genom Försäkringskassan, ska ha ett samlat huvudmannaskap för beslut om och finansiering av insatsen personlig assistans inom ramen för assistansersättning. I utredningen presenterades ett antal förslag som ska möjliggöra genomförandet av ett statligt huvudmannaskap. Ändringarna föreslogs träda i kraft den 1 januari 2026. För en sammanfattning av de förslag i betänkandet som är relevanta för denna rapport, se Bilaga 1.

2.1 Försäkringskassans remissvar

Här ges en övergripande beskrivning av Försäkringskassans remissvar. För en heltäckande beskrivning hänvisas till remissvaret i sin helhet. Försäkringskassan vidhåller de synpunkter som lämnades i remissvaret om inget annat framgår i denna rapport.

Av remissvaret framgick sammanfattningsvis att förslagen i SOU 2023:9 innebär att Försäkringskassan ska lösa flera nya och stora uppgifter. För att förändringarna ska kunna genomföras behöver myndigheten ges förutsättningar i form av tydliga regelverk, tillräcklig förberedelsestid samt nödvändig finansiering. Nödvändiga lagändringar och förordningar behöver vara beslutade samt finansiering vara på plats innan myndigheten kan påbörja förberedelsearbetet. Därefter behöver Försäkringskassan minst 24 månaders tid för förberedelsearbete. Om Försäkringskassan inte får rätt förutsättningar för det omfattande förberedelsearbete som krävs är det uteslutet att Försäkringskassan kan ta emot de nya uppgifterna.

Utan rätt förutsättningar kommer överföringen av kommunala beslut inte kunna göras i den takt som behövs för att regelverket ska kunna tillämpas fullt ut vid tidpunkten för ikraftträdandet. Detta kommer att leda till väldigt långa handläggningstider och för personer som är i behov av assistansersättning kommer detta att få väldigt negativa konsekvenser.

Försäkringskassan delade utredningens uppfattning att fler frågor än huvudmannaskapet behöver lösas för att skapa långsiktighet och stabilitet för insatsen. Försäkringskassan ser bland annat ett mycket stort behov av ett tydligt regelverk vad gäller uppföljning av assistansersättning. En viktig del i det sammanhanget är att införa regelbundna omprövningar av rätten till assistansersättning.

Om ett samlat statligt huvudmannaskap införs behövs en ny kvalifikationsgräns för assistansersättning. De tre alternativa förslag som utredningen presenterar är alla möjliga. Försäkringskassan hade inga synpunkter på vilken gräns som bör gälla, men ville framhålla vikten av att beslutet fattas på ett så fullständigt underlag som möjligt. I det sammanhanget noterades att författningsförslag och fullständiga konsekvensanalyser saknas för alternativ två och tre.

I svaret framgick också att Försäkringskassans kostnader för att administrera och handlägga assistansersättningen kommer att öka. Den beräknade resursåtgången bygger dock på ett antal osäkra faktorer. Hur stora kostnaderna faktiskt blir beror bland annat på förslagets slutliga utformning.

Tillstyrkta förslag

I remissvaret tillstyrkte Försäkringskassan följande förslag:

- Införande av ett samlat statligt huvudmannaskap för beslut och finansiering av personlig assistans och att Försäkringskassan blir huvudman.

- Kommunerna ska även fortsättningsvis ansvara för att utföra assistans om den enskilde begär det.
- Myndigheten ges möjlighet att närmare föreskriva om undantag från 51 kap. 9 § socialförsäkringsbalken (SFB) när det gäller tillfälligt utökad behov av personlig assistans samt om den närmare utformningen av reglerna för tillfälligt utökad assistansersättning enligt förslaget.
- Ersättning för sjuklön ska ingå i schablonbeloppet för assistans som utförs av en assistansanordnare.
- Överföringen ska ske löpande. Försäkringskassan bedömer att närmare föreskrifter om turordningen bör meddelas i förordning.
- Myndighetens ansvar för finansiering av kostnader för personlig assistans ska inträda vid den tidpunkt då ett beslut om assistansersättning börjar gälla.

Avstyrkta förslag

I svaret avstyrkte Försäkringskassan följande förslag:

- De föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2026.
- Hur sjuklönekostnader ska ersättas för de som anställer sina personliga assistenter.
- Myndigheten ska få i uppgift att följa upp den utförda assistansens kvalitet genom användarundersökningar. Det bör vara Socialstyrelsen och inte Försäkringskassan som ges uppdraget.
- Särskilda omprövningsbestämmelser för de ärenden som beslutats efter anmälan av kommunen.

Behov av förtydliganden

Försäkringskassan lyfte i sitt remissvar även följande behov av förtydliganden:

- Vilket eller vilka schablonbelopp som ska användas för de som både anställer sina egna assistenter och anlitar en anordnare.
- Hur ett beslut som var gällande den 1 januari 2026 men därefter har upphört att gälla ska hanteras när det gäller vilka beslut som kommunen ska anmäla. Försäkringskassan anser att det behöver förtydligas i det fortsatta lagstiftningsarbetet att endast de beslut som gäller vid anmälningstidpunkten ska anmälas.
- Om villkor i kommunens beslut kan vara ett särskilt skäl för Försäkringskassan att inte besluta om rätt till assistansersättning i ett anmält ärende, och om ett villkor kan påverka Försäkringskassans bedömning av antalet assistanstimmar enligt p. 3 övergångsbestämmelser till SFB.
- Komplettering av författningskommentaren vad gäller särskilda skäl för att Försäkringskassan inte ska besluta om rätt till assistansersättning med anledning av ett anmält beslut med exemplet uppgifter som är nödvändiga för att Försäkringskassan fortsättningsvis ska kunna handlägga ärendet.
- Tillägg till punkten 8 i övergångsbestämmelserna till SFB att ett beslut om tillfällig utökning inte omfattas av skrivningen "kommunens senaste beslut".
- Vilket schablonbelopp som ska användas vid utbetalning av det riktade statsbidraget eller om olika schablonbelopp ska användas beroende på hur kommunen har ersatt kostnader för sjuklön.

Förslag som behöver övervägas ytterligare

I remissvaret pekade Försäkringskassan även på förslag som myndigheten anser behöver formuleras på annat sätt eller analyseras och övervägas ytterligare:

- Försäkringskassan ansåg att det är lämpligt att behovsprövningen sker på samma sätt oavsett om ansökan ger uttryck för att det är ett tillfälligt eller ett varaktigt behov, eftersom det inte alltid går att veta på förhand om ett behov är tillfälligt eller varaktigt. Om behoven ska prövas på annat sätt behöver den föreslagna lagtexten ändras.

- Förslag till ändringar i 51 kap. 9 § tredje-femte styckena och 11 § SFB behöver ses över.
- I det fortsatta lagstiftningsarbetet bör övervägas en fristående kostnadsersättning för sjuklön, istället för utredningens förslag gällande de som själva anställer.
- Frågan om systematisk kvalitetsuppföljning behöver övervägas ytterligare.
- Undantagen som föreslås i 51 kap. 21 § första stycket SFB bör utökas till att omfatta samtliga situationer där det är obehövt att höra kommunen i ärendet.
- Det bör övervägas om det ska finnas en möjlighet att ompröva villkor i ett kommunalt beslut om personlig assistans efter det att ett beslut om assistansersättning har fattats
- Utredningens förslag att kommunen, när det finns pågående ärenden hos både kommunen och Försäkringskassan, bara ska besluta om personlig assistans fram till att den nya lagstiftningen träder i kraft behöver analyseras och övervägas ytterligare
- När beslut om personlig assistans inte ska anmälas för någon som redan är beviljad assistansersättning så ska bara en myndighet, Försäkringskassan, vara behörig att meddela beslut om tillfälliga utökningar.

3. Förutsättningar för att ta över huvudmannskapet för personlig assistans

För att Försäkringskassan ska kunna ta över huvudmannskapet för personlig assistans behöver det finnas tydliga regler, tillräckligt med tid och resurser för både förberedelser och genomförande. Att lagar och förordningar är beslutade är en grundförutsättning för Försäkringskassans arbete med övergången till ett statligt huvudmannskap. Först därefter kan Försäkringskassans förberedelsearbete, som beräknas ta minst 24 månader, sätta igång.

I detta kapitel redogörs för vilka förutsättningar och förberedelser som krävs i form av regler, utveckling av it-stöd och verksamhetsprodukter samt rekrytering och utbildning av medarbetare.

3.1 Ett statligt huvudmannskap kräver i flera delar reglering i lag och förordning

Försäkringskassan behöver förutsättningar i form av tydligt regelverk. Både riksdagsbeslut om lagändringar och regeringens beslut om förordningar behöver meddelas med god framförhållning.

Många frågor som gäller hur det förändrade huvudmannskapet ska gå till i praktiken kommer sannolikt att behöva regleras i förordning. Förordningstexten är en förutsättning för att Försäkringskassan ska kunna ta fram den rättsliga styrning som krävs. Därför bör arbetet med att ta fram förordningstexter ske samtidigt som lagstiftningsarbetet. Det behöver ske i ett nära samarbete med Försäkringskassan.

Förslag om överföring av beslut från kommun till stat

Organiseringen av överföringen måste ske i lag eller förordning

För att den föreslagna överföringen av kommunbeslut ska kunna genomföras krävs att överföringen planeras och organiseras. En sådan organisering medför skyldigheter och ekonomiska konsekvenser för kommuner med beslut om personlig assistans och för Försäkringskassan. Organiseringen medför även stora konsekvenser för enskilda. Därför bör det vara regeringen som, efter att ha inhämtat information från Försäkringskassan om förhållanden av vikt, ansvarar för olika frågor gällande överföringen.

Försäkringskassans förutsättningar påverkar och påverkas av regleringens utformning. Exempelvis gäller detta handläggningstiden för överföringen, hur information mellan Försäkringskassan och kommunerna ska ske under överföringen och hur Försäkringskassan och kommunerna ska agera om det uppstår problem och överföringen av besluten drar ut på tiden.

En reglering i lag eller förordning behöver i vart fall innehålla

- uppgifter om i vilken turordning kommunerna ska anmäla sina beslut
- hur information ska ges om tidpunkt för anmälan av respektive kommuns beslut
- vilka krav som kan ställas på verifiering av den som anmäler ett beslut
- under hur lång tidsperiod kommunerna får anmäla sina beslut, exempelvis fem år efter ikraftträdandet (utan en senaste tidpunkt behövs beredskap för att hantera anmälningar tills det inte kan finnas några assistansberättigade som kan anmälas)
- en skyldighet för kommunerna att anmäla ärenden på det sätt som Försäkringskassan föreskriver
- vilka skyldigheter som i övrigt ankommer på kommunerna i samband med anmälan och överföring av beslut om personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

- bemyndigande till Försäkringskassan att utfärda de föreskrifter som behövs.

Det kan därutöver inte uteslutas att det under arbetets gång kommer fram behov av andra uppgifter som direkt eller indirekt kan påverka kommunernas ekonomi och som därför bör föras in i en förordning.

Nödvändiga uppgifter och handlingar

I samband med att ett beslut förs över måste Försäkringskassan få in nödvändiga uppgifter och handlingar. Det krävs dels för att kunna fatta beslut om rätt till assistansersättning, utifrån kommunens beslut, dels för att kunna handlägga ärendet framåt, exempelvis för att i framtiden kunna pröva ansökningar om fler timmar för tillfälliga och varaktiga behov. Vissa uppgifter och handlingar kommer att vara nödvändiga i alla ärenden. Utöver dessa generellt nödvändiga uppgifter och handlingar kan det dock krävas ytterligare uppgifter eller handlingar utifrån omständigheterna i ett specifikt ärende. Det kommer därför slutligen att bli en bedömning i varje enskilt fall.

Om det inte redan framgår av det anmälda beslutet kan nödvändiga uppgifter och handlingar avse exempelvis följande:

- identitetsuppgifter avseende den person som beslutet om personlig assistans gäller
- det gällande beslutet om rätt till personlig assistans enligt LSS, inklusive uppgift om antalet timmar per vilken tidsperiod
- de bedömningar som ligger till grund för beslutet om rätt till personlig assistans oavsett vilken instans som har gjort bedömningarna
- de beräkningar som ligger till grund för beslutet om rätt till personlig assistans
- medicinska utlåtanden och underlag som ligger till grund för beslutet
- bedömningar som kommunen har gjort i ärendet i andra delar än rätten till ersättning som fortfarande är aktuella och underlag som legat till grund för dessa, till exempel beslut enligt 11 § LSS³ eller att särskilda skäl har bedömts föreligga enligt 9 d § tredje stycket 2 LSS⁴.

Om Försäkringskassan inte får in nödvändiga uppgifter och handlingar kan följden bli att myndigheten inte kan ta emot ärendet, vilket kan få stora konsekvenser både för den assistansberättigade och för kommunen. Det bör därför anges i författning vilka uppgifter och handlingar som generellt är nödvändiga för en överföring. En sådan reglering bör dock inte vara uttömmande, av ovan nämnda skäl. Regleringen bör finnas i lag eller förordning, alltså inte i myndighetsföreskrifter, eftersom överföringen kräver att kommunerna på förhand undersöker, tar fram och förbereder de angivna uppgifterna och handlingarna.

Följden av att särskilda skäl talar emot beslut om rätt till assistansersättning

Det är oklart vilka följder det får om Försäkringskassan inte kan ta emot ett anmält beslut. Det är till exempel oklart om kommunen är fri att anmäla samma ärende på nytt, vilket i stor utsträckning skulle påverka Försäkringskassans handläggning och vilka resurser som myndigheten behöver för att handlägga alla anmälningar. Detta bör därför förtydligas i lag eller förordning och i så fall under hur lång tid ett sådant förfarande är möjligt.

³ 11 § LSS Om någon till följd av ålderdomssvaghet, sjuklighet, långvarigt missbruk av beroendeframkallande medel eller någon annan liknande orsak är ur stånd att själv ta hand om sådant ekonomiskt stöd från kommunen som avses i 9 § 2, får kommunen besluta att ersättningen skall betalas ut till någon annan person för att användas till kostnader för personlig assistans för den stödberättigade.

⁴ 9 d § tredje st. 2 p. LSS Även om assistansen har utförts utan tillstånd lämnas ekonomiskt stöd enligt 9 § 2 om det finns särskilda skäl.

Vilka uppgifter som är nödvändiga påverkas av omprövningsmöjligheterna

Dagens omprövningsbestämmelse i 51 kap. 12 § SFB innebär att Försäkringskassan utreder om det finns väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den försäkrade och vid vilken tidpunkt dessa har inträffat. Försäkringskassan utgår från beviljade assistanstimmar och de bedömningar som ligger till grund för dessa.⁵ En prövning enligt bestämmelsen gäller frågan i vilken utsträckning de ändrade förhållandena innebär att rätten till assistansersättning har minskat i omfattning (partiell omprövning). Detta kan kräva att myndigheten utreder vad som har inträffat under förfluten tid.

Omprövningsbestämmelsen i 51 kap. 12 § SFB är redan idag svår att tillämpa och medför i sig ett ökat behov av att i samband med en överföring hämta in uppgifter och handlingar från kommunerna. Med de i SOU 2023:9 föreslagna särskilda omprövningsbestämmelserna blir det än mer oklart vad Försäkringskassan kan behöva utreda bakåt i tiden i de överförda ärendena.

Ett annat slags omprövning av rätten till assistansersättning som är fullständig, och inte partiell, hade däremot kunnat medföra att myndigheten inte behövde hämta in lika många uppgifter och handlingar från kommunen i samband med överföringen. Detta beror på att en fullständig omprövning i stället hade tagit sikte på att utreda förhållandena vid omprövningstidpunkten. Det hade därför inte på samma sätt krävts utredning av förhållandena bakåt i tiden.

Beslut om rätt till förmån ska beviljas med timmar per månad eller längre tid, dock längst sex månader

I SOU 2023:9 föreslås en skyldighet för Försäkringskassan att fatta beslut om rätt till assistansersättning i enlighet med 51 kap. 9 § första stycket SFB, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Många kommuner beviljar personlig assistans för ett visst antal timmar per vecka.⁶ För assistansersättningens del gäller enligt 51 kap. 9 § SFB att förmånen ska beviljas för ett visst antal timmar per vecka, månad eller längre tid, dock längst sex månader, när den försäkrade har behov av personlig assistans för sin dagliga livsföring. Det är inte möjligt att registrera ett beslut i Försäkringskassans it-stöd som har en beviljandeperiod som endast omfattar en vecka. Förslaget till punkten 3 i övergångsbestämmelserna till SFB där det hänvisas till 51 kap. 9 § SFB behöver därför förtydligas så att assistansersättning inte ska beviljas för ett visst antal timmar per vecka. I annat fall skulle en domstol, efter yrkande från enskild, kunna bevilja assistansersättning för ett visst antal timmar per vecka.

Förtydliganden krävs avseende särskilda omprövningsbestämmelser för beslut som ursprungligen fattats enligt LSS

Det framgår inte vid vilken tidpunkt som en omprövning med anledning av synnerliga skäl ska börja gälla, jfr 51 kap. 13 § SFB.

Förslag om att staten ska ansvara för tillfälligt utökad assistans

Det föreslås att staten ska ta över ansvaret för tillfälligt utökad assistans, som i dag handläggs av kommunerna. Tillfälliga utökningar i ett statligt huvudmannaskap skulle kunna hanteras inom assistansersättningen eller som en särskild ersättning som är skild från den ordinarie assistansersättningen. Baserat på utredningens förslag utgår Försäkringskassan från att regleringen görs inom ramen för assistansersättningen.

⁵ Vägledning 2003:6 version 34 s. 39.

⁶ SOU 2023:9 bilaga 2 tabell 17.

I SOU 2023:9 föreslås författningsförslag avseende tillfälligt utökad assistansersättning, däribland två bemyndiganden till Försäkringskassan.⁷ Försäkringskassan har tillstyrkt dessa bemyndiganden.⁸ Bemyndigandena syftar bland annat till att myndigheten ska kunna ta ställning till hur beslut om tillfälligt utökad assistansersättning ska förhålla sig till ordinarie beslut och beviljandeperioder, hur avräkningen av timmar ska ske och vilka kontroller och vilken uppföljning som behöver göras.⁹ Dessa bemyndiganden samt övrig föreslagen lagreglering utgör dock inte tillräckliga förutsättningar för att Försäkringskassan ska kunna ta över hanteringen av tillfälligt utökad assistans från kommunerna.

En tillfällig utökning är tidsbegränsad

Till skillnad från personlig assistans beviljas assistansersättning endast tillsvidare. Tillfälligt utökad assistansersättning behöver däremot av sin natur kunna beviljas tidsbegränsat. I SOU 2023:9 saknas förslag till bestämmelse i lag som reglerar att en tillfällig utökning endast är tidsbegränsad. En möjlighet att tidsbegränsa vissa beslut om rätt till assistansersättning bör framgå av lag. En sådan bestämmelse bör därför införas i SFB. Det kan övervägas om bestämmelsen bör ange en längsta tid som ett tidsbegränsat beviljande kan avse.

Gränsen mellan tillfälligt och varaktigt utökat behov av assistans

Det står inte alltid klart vad som är ett *tillfälligt* utökat behov av assistans eller var gränsen går mellan en tillfällig utökning och en utökning tillsvidare. Förslaget innebär att "tillfällig utökning" införs som ett nytt tidsbegrepp i 51 kap. SFB. Försäkringskassan föreslås få ett särskilt bemyndigande som gäller just sådana utökningar. Det bör därför vara tydligt vad som menas med att en utökning är tillfällig. Det behöver ges mer stöd i lag och förarbeten för hur gränsdragningen mellan vad som är en tillfällig utökning och vad som inte är en tillfällig utökning ska göras. Oavsett regleringens utformning eller innehåll bör den i vart fall inte skapa incitament för att ansöka om eller bevilja assistanstimmar tillfälligt fastän de borde beviljas tills vidare, och omvänt.

En ansökan och prövning

Utgångspunkten bör enligt Försäkringskassans mening vara att en ansökan om fler timmar ska prövas på samma sätt, oavsett om det utökade behovet bedöms varaktigt eller tillfälligt. Det innebär att Försäkringskassan ska ta ställning till om den enskilde har rätt till de extra timmar som ansökan gäller. Det finns inte någon särskild bestämmelse i 51 kap. SFB om prövning av rätten till fler assistanstimmar utan samtliga förutsättningar för rätt till assistansersättning utifrån gällande författningar, rättspraxis och annan normering ska prövas.¹⁰ Beslut om rätten till assistansersättning fattas av en särskilt utsedd beslutsfattare efter föredragning.¹¹ Försäkringskassan kan göra undantag från den särskilda beslutsordningen men det är osäkert om det är lämpligt att beslut om tillfällig utökning generellt undantas beslutsordningen.¹²

Vid tidpunkten för ansökan och i början av handläggningen kan det vara svårt att avgöra om hela eller delar av det utökade behovet är tillfälligt eller tillsvidare. Olika handläggning för de två alternativen kan skapa svårigheter både för enskilda och för Försäkringskassan. Det skulle också kunna uppstå oönskade konsekvenser om det ställs andra krav, utöver hur bestående behovet behöver vara, för att bevilja en tillfällig utökning än för att varaktigt bevilja rätt till fler timmar med personlig assistans. Prövningen bör därför inte begränsas av hur ansökan utformats.

⁷ Förslaget till ändrad lydelse i 51 kap. 9 § socialförsäkringsbalken

⁸ Försäkringskassan 2023.

⁹ SOU 2023:9 s. 376.

¹⁰ HFD 2024 ref. 9.

¹¹ Vägledning 2003:6 version 34 s. 144.

¹² SOU 2023:9 s. 141.

Om ansökningar om fler timmar för tillfälligt utökade behov avseende vissa situationer ska handläggas på ett annat, mer skyndsamt, sätt än andra ansökningar om assistansersättning bör detta tydliggöras i lag eller förordning. Det behöver vara tydligt vad den enskilde kan förvänta sig om hen ansöker om fler timmar avseende ett tillfälligt utökat behov av assistans.

Förslag om två schablonbelopp

I SOU 2023:9 föreslås att det ska införas ytterligare ett schablonbelopp så att det finns två schablonbelopp. Ett belopp inklusive kostnader för sjuklön som ska användas för de assistansberättigade som köper personlig assistans; ett belopp exklusive sådana kostnader som ska användas för de som anställer sina personliga assistenter. En del av de som själva anställer sina assistenter köper dock också assistans i viss utsträckning. Det behöver därför förtydligas i lag eller förordning om en assistansberättigad ska kunna få ersättning med två olika schablonbelopp om hen har valt att både anställa sina assistenter och köpa assistans.

Om en assistansberättigad kan få ersättning med fler än ett schablonbelopp kan det skapa svårigheter vid slutavräkning när ersättning har betalats ut i förskott och vid slutlig avstämning när ersättning har beviljats med högre belopp än schablonbeloppet. Det bör även framgå av 51 kap. 15 § SFB vilka förutsättningar som behöver vara uppfyllda för att Försäkringskassan ska kunna betala ut ersättning i förskott med olika belopp för samma person.

Förslag om statsbidrag

Beskrivningen av statsbidraget i SOU 2023:9 är kortfattad. Det finns ett antal utestående frågor som behöver besvaras för att förslaget ska kunna genomföras. Försäkringskassan anser att det i vart fall bör framgå av lag eller förordning vilken myndighet som ska pröva frågor om rätt till bidraget, när ansökan senast ska ha kommit in, under vilka förutsättningar statsbidrag ska beviljas, och med vilket belopp per assistanstimme.

Vilken myndighet ska pröva frågor om och betala ut bidraget?

Det framgår inte av författningsförslaget vilken myndighet som ska pröva frågor om rätt till statsbidraget. I löptexten anges dock att det bör vara Försäkringskassan, även om Socialstyrelsen är den myndighet som vanligtvis ansvarar för statsbidrag inom vård och omsorg. Kostnaderna för administrationen av statsbidraget antas bli lägre än om Socialstyrelsen eller någon annan myndighet skulle göra det.¹³ I remissvaret framförde Försäkringskassan ingen uppfattning om Försäkringskassan bör vara utbetalande myndighet. Myndigheten vill dock lyfta frågan om det ur effektivitetshänseende är lämpligt. Försäkringskassan har ingen uppbyggd organisation för att administrera statsbidrag.

Försäkringskassan kommer inte att ha uppgifter om hur mycket assistans som utförts inom ramen för beviljade timmar från och med ikraftträdandet av den nya lagstiftningen till dess att den enskildes beslut om rätt till assistansersättning är gällande hos Försäkringskassan. Det är respektive kommun som förfogar över dessa uppgifter. Eftersom kommunerna vid tillfället då de anmäler den enskildes ärende till Försäkringskassan inte har uppgifter om utförd assistans, och heller inte har kännedom om när den enskildes beslut börjar gälla hos Försäkringskassan, är det inget som kan följa med vid anmälan. Försäkringskassan kommer att underrätta kommunen om beslutet om rätt till assistansersättning. Kommunen kommer därför att ha kännedom om från vilken tidpunkt deras finansieringsansvar upphör. Samtliga uppgifter som kommer att behövas som grund för ansökan om statsbidrag finns hos kommunen.

¹³ SOU 2023:9 s. 298.

Det är inte säkert att Försäkringskassan är den myndighet som kan administrera statsbidraget mest effektivt. Försäkringskassan kommer under den tid statsbidraget ska hanteras samtidigt ha flera andra nya uppgifter, sårbarheten kan minskas genom att statsbidraget inte administreras av Försäkringskassan.

Försäkringskassan anser därför att det bör övervägas om det ska vara en annan myndighet som ska administrera statsbidraget. Oavsett vilken myndighet det blir behöver det framgå av författning.

Om Försäkringskassan ska vara utbetalande myndighet bör det framgå i förordning att ansökan ska ske på det sätt som föreskrivs av Försäkringskassan. Försäkringskassan bör i så fall även få ett bemyndigande att föreskriva om verkställighetsföreskrifter.

Hur ansökan om statsbidrag ska gå till

Det behöver framgå om en kommun ska ge in en samlad ansökan för alla sina ärenden eller om den ska ge in en ansökan per assistansberättigad. Om varje kommun ansöker samlat för alla sina ärenden vid ett tillfälle kan detta underlätta den utbetalande myndighetens handläggning och utbetalning, men det kan då bli svårare att bedöma om de lämnade uppgifterna är korrekta.

Om en kommun kan ansöka vid mer än ett tillfälle eller vid mer än ett tillfälle per person beroende på om ansökan ska ske samlat eller inte behöver också framgå.

Även om endast kostnader som uppkommer under överföringsåret ska ersättas så kommer det att finnas ärenden där det inte är möjligt att ansöka om bidrag under det året. Det kan till exempel bero på att ärendet förs över sent under året och redovisningen till kommunen kommer in först året därpå eller att sjuklönekostnader redovisas i efterhand. Samtidigt så bör det finnas en sista dag att ansöka för att den handläggande myndigheten inte ska behöva ha beredskap för att hantera ansökningar under obestämd tid. Det behöver därför framgå när en ansökan om statsbidrag senast ska ha kommit in.

I ett ärende som kommunen anmält för överföring har Försäkringskassan tillgång till kommunens beslut om rätt till personlig assistans. Myndigheten har däremot inte nödvändigtvis tillgång till beslut om tillfälliga utökningar och sjuklön, vilka enligt förslaget också ska kunna ge rätt till statsbidrag, eller tillgång till uppgifter om hur många timmar kommunen har betalat ut ersättning för. Det behöver därför framgå vilka underlag som ska bifogas till ansökan. Vidare behöver det framgå vilka underlag som ska krävas när den assistansberättigade har fått biträde av personlig assistent.

Prövning av rätten till och utbetalning av statsbidrag

Det behöver framgå vilken prövning av rätt till statsbidraget som ska göras. Är det exempelvis tillräckligt att myndigheten som prövar rätten till bidraget endast bedömer om kommunens lämnade uppgifter är rimliga eller krävs det att kommunen har gjort sannolikt att den har rätt till statsbidrag med ett visst belopp? Om det endast ska göras en summarisk bedömning och kontroll av de formella förutsättningarna talar det för att en annan myndighet än Försäkringskassan bör få uppdraget att administrera statsbidraget.

Det kan finnas ärenden där kommunen har haft kostnader för personlig assistans under det år som överföring var tänkt att ske men där ärendet inte förs över, exempelvis på grund av att den assistansberättigade avlider, flyttar till en annan kommun eller beviljas assistansersättning innan överföring. Om överföring inte är en förutsättning för rätt till

bidraget bör det framgå av författning om ärenden som inte kan föras över ska ge rätt till bidraget. Då uppkommer också frågan ifall kommunerna kan ta upp kostnader i ärenden som ännu inte har förts över på grund av att beslutet inte har vunnit laga kraft.

Vilka kontroller som ska göras inför beslut behöver framgå av författning. Utgångspunkten bör vara att inte kontrollera om förutsättningarna för utbetalning av kommunen var uppfyllda, exempelvis om anordnaren hade tillstånd vid tidpunkten för kommunens utbetalning. Om lagstiftaren eller regeringen anser något annat bör det framgå.

Det behöver framgå om statsbidrag ska betalas ut även om den assistansberättigade har rätt till assistansersättning för samma tid. Exempelvis om den assistansberättigade ansöker om och beviljas assistansersättning för tid före beslut. Den situationen kan uppkomma även om överföring är ett krav för rätt till statsbidrag.

I förslaget hänvisas till att statsbidraget ska betalas ut med schablonbeloppet för år 2026. I utredningen föreslås dock att det ska införas ytterligare ett schablonbelopp. Det bör därför framgå om statsbidraget alltid ska betalas ut med ett av dessa belopp och i så fall vilket. Om statsbidrag kan utgå med flera schablonbelopp behöver det framgå under vilka förutsättningar som respektive belopp ska användas.

Överklagande och återkrav

Om ett beslut om statsbidrag ska kunna överklagas behöver framgå i författning. Så också om ett tidigare utbetalt statsbidrag ska kunna återkrävas helt eller delvis.

I förslaget saknas bestämmelser som gör återkrav möjligt, om det senare framkommer att bidraget inte borde ha betalats ut. För att det ska vara möjligt behövs det i så fall bestämmelser för detta. I så fall bör det även finnas en anmälningsskyldighet för kommunerna.

Försäkringskassans styrande dokument

Föreskrifter

För att genomföra förslagen kan Försäkringskassan behöva ändra i Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2016:4) om assistansersättning samt även behöva ta fram flera nya föreskrifter. Vilka behov som finns av att ta fram nya eller ändra i befintliga föreskrifter påverkas dock i hög grad av vad som kommer att regleras i lag och förordning samt av vad som beskrivs i förarbetena.

För att kunna genomföra förslagen om överföring av kommunala beslut kan Försäkringskassan behöva ta fram en e-tjänst i vilken kommunerna kan överföra sina beslut om personlig assistans samt nödvändiga underlag elektroniskt. Detta för att överföringen ska kunna ske på ett säkert och effektivt sätt. Utvecklandet av en e-tjänst kan kräva att Försäkringskassan tar fram en ny föreskrift, som kan innehålla bestämmelser om på vilket sätt kommunen ska lämna in uppgifter och handlingar i e-tjänsten. En sådan föreskrift kan innehålla verkställighetsföreskrifter efter bemyndigande.

Förslaget om införandet av ett statsbidrag för kostnader för personliga assistenter kan också kräva att Försäkringskassan tar fram nya föreskrifter.

Vidare medför förslaget om att staten ska ansvara för tillfällig utökning av personlig assistans ett behov av föreskriftsarbete. Vilket arbete som krävs är i mycket stor utsträckning beroende av hur tillfällig utökning regleras i lag och förordning.

Allmänna råd

Förslagen i SOU 2023:9 kan innebära att Försäkringskassan behöver ta fram allmänna råd till befintliga eller nya bestämmelser. I vilken utsträckning som myndigheten behöver ta fram allmänna råd beror på vilka förslag som beslutas samt hur förslagen genomförs.

Rättsliga ställningstaganden

Försäkringskassan kan behöva ta fram rättsliga ställningstaganden med anledning av den nya regleringen. Det beror på i vilken utsträckning det uppstår oklarheter i principiella rättsfrågor. I vilken omfattning det behövs rättsliga ställningstaganden står klart först efter att lag och förordning är beslutade.

Vägledning

Vid ett införande av ett statligt huvudmannaskap behöver Försäkringskassan revidera vägledning 2003:6 Assistansersättning. Inför och under revideringsarbetet behöver myndigheten ta ställning till hur det nya regelverket ska tolkas och hur det påverkar handläggningen av assistansersättning. Arbetet med detta kan påbörjas först när det är känt vad som kommer att regleras i lag och förordning, och i Försäkringskassans styrande dokument. Hur omfattande revideringsarbetet blir är beroende av hur omfattande förändringarna är och kan därmed slutligt avgöras först när förändringarna är kända, men utifrån vad som är känt från utredningen är det troligt att arbetet blir omfattande, både till innehåll och tidsåtgång.

3.2 Försäkringskassan behöver utveckla it-stöd och verksamhetsprodukter

För att på ett rättssäkert och effektivt sätt kunna hantera införandet av ett statligt huvudmannaskap, och de nya arbetsuppgifter som följer med det, behöver Försäkringskassan utveckla både it-stöd och verksamhetsprodukter.

It-utveckling

Det nuvarande it-stödet för assistansersättning är omfattande och komplext, med många systemprocesser som är tätt sammanlänkade och beroende av varandra. Det medför att även mindre förändringar kan få långtgående konsekvenser och påverka flera delar av verksamheten.

De förändringar som följer av de i SOU 2023:9 föreslagna regeländringarna är betydande och påverkar it-stödet för assistansersättning i mycket hög utsträckning. Delar av utvecklingen kan genomföras parallellt medan andra delar behöver utvecklas i en viss ordning vilket påverkar kalendertiden. Ledtiden för utvecklingen kommer även påverkas av att rättsliga frågor behöver utredas under arbetets gång. Sammantaget är utvecklingen beroende av tillräckligt lång kalendertid.

Systemet har utvecklats successivt under många år och består idag av tekniska lösningar från olika generationer. För att säkerställa långsiktig stabilitet, effektivitet och anpassningsförmåga behöver vissa äldre delar av systemet på sikt omstruktureras. Denna utveckling är avgörande för att kunna möta framtida krav. Vissa delar av systemet kommer behöva omstrukturering med anledning av ett statligt huvudmannaskap. Denna del av arbetet kan Försäkringskassan påbörja redan innan regelverket gällande ett statligt huvudmannaskap är på plats under förutsättning att det finns finansiering för det.

Befintligt systemstöd i handläggningen behöver justeras för att kunna hantera en ny kvalifikationsgräns, överförda kommunala beslut och tillfälliga utökningar. Förändringarna i it-stödet är nödvändiga för att Försäkringskassan ska kunna bedöma, fatta beslut och betala ut assistansersättning.

Befintligt system behöver utifrån förslagen även utvecklas för att kunna hantera olika schablonbelopp samt upphörandet av kommunens medfinansiering av de 20 första

assistanstimmarna. Som statistikansvarig myndighet behöver Försäkringskassan också säkerställa att statikfångsten anpassas och utökas med anledning av den nytillkomna och förändrade informationen.

I det fortsatta arbetet med regeländringarna utifrån förslagen i SOU 2023:9 är det önskvärt att hänsyn tas till nuvarande uppbyggnad och logik för it-stödet. Avsteg, som till exempel en särhantering av assistanstimmar som gäller tillfällig utökning där redovisning och utbetalning separeras från ordinarie utbetalning, skulle medföra ombyggnad och kräver separata utbetalningsflöden. Det skulle innebära mycket stora utmaningar, kräva omfattande resurser och tid. Detsamma skulle gälla om it-stödet skulle behöva byggas om för att kunna hantera beslut med ett antal timmar per vecka.¹⁴ Systemet är uppbyggt utifrån en hantering som grundas på månader vilket är svårt att kombinera med vecka.

Ett statligt huvudmannaskap kommer innebära att Försäkringskassan får ökade ärendevolymer. För att möta de ökade volymerna finns det behov av nya och förbättrade självbetjäningstjänster.

Försäkringskassan kan behöva göra ändringar i befintliga e-tjänster som vänder sig till systemleverantörer som har avtal med Försäkringskassan och som använder tjänsterna för att skicka in uppgifter. Det kommer i så fall utöver utvecklingen av e-tjänsterna också föranleda behov av information och support till systemleverantörerna eftersom de kommer behöva anpassa sina gränssnitt mot tjänsterna.

Försäkringskassan behöver även utveckla en e-tjänst för överföring av de kommunala besluten. I tjänsten ska behörig tjänsteman på kommunen digitalt kunna överföra de uppgifter och handlingar som Försäkringskassan behöver, dels för att kunna fatta beslut om rätt till assistansersättning i samband med överföringen, dels för att kunna handlägga ärendet framåt.

Om Försäkringskassan är den myndighet som ska administrera det riktade statsbidraget behöver Försäkringskassan även utveckla funktionalitet för det.

Verksamhetsprodukter

Införande av ett statligt huvudmannaskap kommer påverka flera verksamhetsprodukter inom assistansersättningen. Det handlar till exempel om användarhandledning till it-stödet, handläggningsprocessen för assistansersättning, brevmallar och blanketter. Beroende på hur regelverket kommer se ut kommer det att krävas både revideringar av befintliga produkter och framtagande av helt nya. Omfattningen av arbetet med verksamhetsprodukterna är svår att uppskatta i nuläget då den påverkas av hur regelverket kommer se ut och hur stora förändringar det innebär jämfört med idag.

3.3 Övergång till ett statligt huvudmannaskap innebär ett omfattande rekryterings- och utbildningsbehov

En övergång till ett statligt huvudmannaskap kommer att innebära ett omfattande rekryteringsbehov för Försäkringskassan, främst i form av handläggaresurser för assistansersättningen men också chefer och förmånsnära stöd i övrigt. Övergången kommer även att påverka resursbehovet inom flera delar av myndigheten, såsom handläggning av försäkringstillhörighet, omprövningsverksamheten och processföringen.

¹⁴ Trots att assistansersättning enligt 51 kap. 9 § kan beviljas per vecka används inte beviljandeperioder på en vecka. Beviljandeperioder på en vecka kan inte hanteras i Försäkringskassans it-stöd.

Rekryteringsprocessen, inklusive uppsägningstid för de som erbjuds tjänster, tar normalt minst sex månader och inkluderar planering av rekrytering, bearbetning av urval, intervjuer samt referenstagning och övriga kontroller inför anställning. Processen påverkas av ett flertal faktorer, bland annat hur många personer som ska rekryteras, i vilket skede de nyanställda behöver vara på plats och vilka orter som är aktuella utifrån rekryteringsunderlag. Vid volymrekryteringar uppstår generellt även utmaningar gällande ökad risk för att Försäkringskassan rekryterar medarbetare som kan vara olämpliga ur ett risk- och sårbarhetsperspektiv. I rekryteringsprocessen kan särskilda utbildningskrav behöva beaktas beroende på hur lagstiftningen utformas. Detta utreds dock inte inom ramen för detta uppdrag, men kan innebära utmaningar för Försäkringskassans kompetensförsörjning.

Medarbetare som rekryteras behöver förberedelsetid i form av generell introduktion, förmånsspecifik utbildning och individuell handledning. Komplexiteten i det regelverk som tillämpas är redan idag generellt hög. Handläggningen innebär ett stort bedömningsutrymme och kräver i många fall omfattande utredningsmoment med flera olika parter. Det innebär att tiden från det att en medarbetare tillträder sin tjänst till dess att medarbetaren har förmåga att bidra till ärendeproduktionen i regel är lång, cirka 8 månader. Motsvarande tid för att uppnå full handläggningskapacitet är ungefär 18 månader.

Även befintlig personal inom assistansersättningen och andra berörda delar av myndigheten behöver utbildas, utifrån yrkesroll och arbetsuppgifter som påverkas. Omfattningen av denna utbildningsinsats påverkas av i vilken utsträckning det nya regelverket kommer att skilja sig ifrån det nuvarande. Detta gäller särskilt frågan om kvalifikationsgräns där det huvudalternativ som lagts fram i utredningen skulle innebära en stor förändring för befintliga handläggare, jämfört med den fasta gräns i timmar som gäller för assistansersättningen idag. I de fall det nya regelverket skulle ligga närmare något av de två alternativa förslag som tas upp i utredningen, med en ny men i timmar fastställd kvalifikationsgräns, skulle behovet av utbildningsinsatser rimligen kunna bli mindre omfattande.

Vissa nya arbetsuppgifter, som till exempel handläggningen av överförda kommunala beslut, kommer att vara tillfälliga och troligen beröra ett begränsat antal medarbetare. Även för att kunna utföra dessa arbetsuppgifter krävs dock utbildningsinsatser.

Olika former av utbildningar behöver således tas fram och genomföras för flera olika målgrupper; nyanställda, internt rekryterade samt befintliga medarbetare som jobbar med assistansersättning. Samtidigt behöver såväl utbildare som handledare utses. Dessa resurser tas i regel från handläggningen av assistans och innebär därför minskad ärendeproduktion under den tid som utbildningsinsatserna pågår. Produktionen påverkas ytterligare av att även befintliga medarbetare som handlägger assistansersättning ska genomgå utbildning.

Framtagandet av utbildningsmaterial vid större regeländringar eller förändringar av motsvarande omfattning tar uppskattningsvis minst sex månader. Detta arbete kan av naturliga skäl påbörjas först när nödvändiga lagändringar och förordningar beslutats. Det är även först då den faktiska tidsåtgången kan preciseras. När arbetet med att ta fram utbildningsmaterial kan börja påverkas också av Försäkringskassans eget arbete med den rättsliga styrning som krävs.

Själva genomförandet av utbildningar berör många medarbetare och behöver därför ske över en längre tid och i en takt som verksamheten kan hantera, uppskattningsvis fördelat över ungefär sex månader. Genomförandetiden påverkas av hur omfattande utbildningsinsatsen blir, hur många medarbetare som behöver rekryteras och när dessa förväntas vara på plats. I planeringen behöver man dessutom ta höjd för den tid som krävs innan en ny medarbetare kan bidra till ärendeproduktionen. Ju tidigare det

behöver ske efter ikraftträdandet, desto tidigare behöver utbildningsinsatser genomföras, vilket då förutsätter att den rättsliga styrningen är klar.

4. Överföringen av kommunala beslut förutsätter samarbete mellan Försäkringskassan och kommunerna

Överföringen av kommunala beslut till Försäkringskassan föreslås i utredningen ske löpande från och med att den nya lagstiftningen träder i kraft och under en tidsperiod om 12 månader. Utredningen bedömer att staten bör ha huvudansvaret för planeringen av hur den praktiska överföringen av de kommunala besluten kan gå till.

Försäkringskassan har tagit del av synpunkter från SKR gällande planeringen av och förberedelser inför överförandet av kommunala beslut

När regleringen gällande överföringen av kommunala beslut är beslutad kommer Försäkringskassan på en mer detaljerad nivå kunna påbörja planeringen av de insatser som krävs för att överföringen ska fungera på ett så bra sätt som möjligt för alla berörda parter.

4.1 Kommunerna behöver förbereda de beslut som ska anmälas

I utredningen framgick att kommunerna behöver anpassa och förbereda sina ärenden om personlig assistans för överföringen, till exempel genom att gå igenom och iordningställa sina beslut och beslutsunderlag.¹⁵ Försäkringskassan delar denna uppfattning, då det kommer vara angeläget att respektive kommun kan överföra sina beslut i enlighet med den angivna turordningen. Här är alltså kommunernas förberedelse en förutsättning för Försäkringskassans arbete med överföringen.

Då Försäkringskassan anser att det bör framgå av lag eller förordning vilka uppgifter och handlingar som generellt är nödvändiga för en överföring är det först när en sådan reglering finns på plats som Försäkringskassan skulle kunna ha en dialog med kommunerna om vad förberedelsen kan omfatta och hur uppgifter och underlag sedan ska lämnas över till Försäkringskassan.

Utöver att kommunerna behöver gå igenom och iordningställa beslut och beslutsunderlag bedömer Försäkringskassan att en förutsättning för att överföringen ska fungera på ett så rättssäkert och effektivt sätt som möjligt är att en eller flera kommuner kan bistå Försäkringskassan med att testa utformningen av överföringstjänsten.

4.2 Fatta beslut om assistansersättning i ett anmält ärende kan vara förenat med vissa utmaningar

Som framkommit tidigare har Försäkringskassan, vid beslut om ett statligt huvudmannaskap, för avsikt att utveckla en e-tjänst för överföring av de uppgifter och handlingar som Försäkringskassan behöver. När kommunen i e-tjänsten har anmält ett ärende och bifogat nödvändiga uppgifter och handlingar ska Försäkringskassan fatta ett beslut om rätt till assistansersättning enligt 51 kap. 9 § SFB, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Enligt SOU 2023:9 är det ovanligt att kommunerna beräknat den enskildes behov på samma sätt som Försäkringskassan gör.¹⁶ Det är möjligt att på flera olika sätt formulera ett system där den enskilde är beviljad ett antal timmar för en viss period och som ska stämmas av regelbundet. Vid överföringen ska det så långt som möjligt inte ske någon ändring av den insats som den enskilde är beviljad. Försäkringskassan ser att detta är förenat med vissa utmaningar.

¹⁵ SOU 2023:9 s. 262.

¹⁶ SOU 2023:9 s. 258.

Av utredningen framgår inte bara att kommunerna har beräknat sina beslut på olika sätt utan att de också har olika tidsperioder för avstämning av utförd assistans. Det vanligaste är att kommunen beviljat personlig assistans med ett antal timmar per vecka.

Eftersom Försäkringskassans beslut ska fattas enligt bestämmelserna i SFB kan Försäkringskassan behöva räkna om kommunala beslut för att anpassa dem till aktuellt regelverk, men med utgångspunkten att antalet timmar ska motsvara dem i kommunens beslut. Beroende på hur kommunens beslut är beräknade kan detta kräva mer eller mindre omfattande utredningsinsatser från Försäkringskassans sida.

Försäkringskassans nuvarande beräkning vid beslut om assistansersättning

Assistansersättning ska enligt 51 kap. 9 § SFB beviljas för ett visst antal timmar per vecka, månad eller längre tid, dock längst sex månader, när den försäkrade har behov av personlig assistans för sin dagliga livsföring (beviljade assistanstimmar). För att komma fram till antal timmar per beviljandeperiod kan Försäkringskassan beräkna den enskildes behov av assistans på två sätt. Beräkningssättet "små variationer" används när den enskildes behov till stor del är likadant varje dag eller vecka. Beräkningssättet "stora variationer" används om den enskildes behov varierar mellan till exempel skoldag och ledig dag. När föräldraavdrag ska göras använder Försäkringskassan alltid beräkningssättet *stora variationer*. Det beror på att föräldraavdrag ska göras från varje dygn då det finns ett behov av personlig assistans.

Försäkringskassans beräkningsstöd

Försäkringskassan har ett verktyg för att beräkna assistansbehov. Utifrån det sätt att beräkna (enligt ovan) som väljs och de uppgifter som läggs in räknar verktyget ut genomsnittligt antal timmar per vecka samt totalt antal timmar för beviljandeperioder. Genomsnittligt antal timmar per vecka beräknas eftersom ett steg i bedömningen av rätten till assistansersättning är att bedöma om grundläggande behov överstiger 20 timmar per vecka i genomsnitt. Inget av förslagen till kvalifikation i SOU 2023:9 innebär att bedömning om grundläggande behov i genomsnitt överstiger 20 timmar per vecka ska göras. Om det innebär att Försäkringskassan ska fortsätta att beräkna ett genomsnittligt antal timmar per vecka eller om det inte alls behövs är oklart.

Beräkningsstödet är inbyggt i it-stödet för assistansersättning och finns även fristående på fk.se för externa användare.

Beräkning av timmar vid överföringen av kommunala beslut

Ett kommunalt beslut kommer Försäkringskassan vid överföring att behöva räkna om till beviljandeperioder. Om beslutet är beräknat utifrån något av de ovan beskrivna sätten (små eller stora variationer) kan det överföras utan att det påverkar den enskildes rätt till personlig assistans. Det gäller under förutsättning att beräkning och beslut stämmer överens. När beslutet är beräknat på den enskildes faktiska behov kommer variationer i antalet timmar beroende på vilken beviljandeperiod som är aktuell att bero på antal dagar i perioden och i förekommande fall hur ofta olika typer av dagar som förekommer under beviljandeperioden infaller. Om kommunens beslut är beräknat utifrån olika typer av dagar förutsätts dock att det finns information om hur dagarna infaller (per månad) under de beviljandeperioder som blir aktuella.

Ett kommunalt beslut som beräknats på annat sätt (än något av Försäkringskassans beräkningssätt) innebär att det kan vara svårt för Försäkringskassan att bedöma om den enskildes rätt påverkas eller inte vid överföringen. Att räkna om ett kommunalt beslut med annat beräkningssätt till ett beslut om assistansersättning kan vara svårt.

Det finns flera möjliga sätt att räkna för att komma fram till hur många timmar den enskilde ska ha för de perioder som kommer att gälla i beslutet om assistansersättning. Försäkringskassans inriktning kommer att vara att i så stor utsträckning som möjligt

använda vårt befintliga beräkningsstöd. Om uppgifter från kommunen inte innehåller det som behövs för att beräkna timmar för beviljandeperioder kan Försäkringskassan behöva utreda det. Det kan resultera i att handläggningen tar tid och det kan påverka behovet av handläggares resurser. I vissa fall kan det inte uteslutas att Försäkringskassans beräkning av vad den enskilde har rätt till kan komma att avvika från kommunens beslut.

Vad kan underlätta överföringen?

Kommunen kan använda Försäkringskassans beräkningsstöd

Om kommunen har beräknat behovet av assistans på samma sätt som Försäkringskassan kommer kommunens beslut om rätt till insats att enkelt kunna översättas till ett antal timmar per beviljandeperiod. (Under förutsättning att beslutet stämmer överens med beräkningen.) Eftersom många kommunala beslut är tidsbegränsade skulle kommunerna vid nyansökningar och prövningar om fortsatt assistans (som görs innan ett statligt huvudmannaskap) kunna använda Försäkringskassans beräkningsstöd. Det finns tillgängligt på fk.se där det också finns en manual.

Det finns redan kommuner som använder Försäkringskassans beräkningsstöd. För de som inte gör det skulle det innebära ett nytt arbetssätt, vilket skulle kräva någon slags utbildningsinsats för handläggarna. Det kan därför ifrågasättas om det är motiverat med ett nytt sätt att beräkna för kommunens handläggare enbart för att göra övergången till ett statligt huvudmannaskap smidigare. Även om det inte är möjligt att beräkningar i alla beslut som ska överföras till Försäkringskassan (till exempel beslut som redan idag inte är tidsbegränsade hos kommunen) kan vara enligt Försäkringskassans beräkningssätt kan det underlätta om en del beslut grundar sig på sådana beräkningar.

Försäkringskassan hade under våren 2024 fyra webinarier om beräkningsstödet riktat till kommuner. Samtliga 290 kommuner bjöds in och deltagare från 270 kommuner anmälde sig. Under hösten 2024 erbjöd Försäkringskassan ytterligare två webinarier men dessa var inte så välbesökta. Försäkringskassan hoppas att fler kommuner ska välja att använda beräkningsstödet då det kan finnas vinster med det vid överföringen. Det är dock något som behöver ske redan nu i kommunernas handläggning och inte något som kan göras i samband med ett ikraftträdande. Försäkringskassan ser att överföringen skulle underlättas av att kommunernas beslut i så stor utsträckning som möjligt redan är beräknade på samma sätt som Försäkringskassan beräknar. Det är inget Försäkringskassan kan ålägga kommunerna att göra men att använda beräkningsstödet erbjuds som en möjlighet.

4.3 Informationsinsatser till olika aktörer krävs i samband med övergången till ett statligt huvudmannaskap

Utredningens utgångspunkt är att överföringen av de kommunala besluten ska vara så smidig som möjligt för de enskilda som berörs, och så långt som möjligt inte innebära någon förändring av den insats som den enskilde är beviljad.¹⁷ Trots det kan det inte uteslutas att det kommer att uppstå en osäkerhet och oro hos de personer som idag har personlig assistans från kommunen. För att minska eventuell oro och skapa förutsägbarhet för personer som berörs av överföringen anser Försäkringskassan att det kommer att behövas omfattande informationsinsatser, som genomförs av både Försäkringskassan och kommunerna.

Innan ett ärende är anmält till Försäkringskassan har myndigheten ingen kunskap om vilka personer som har beslut om personlig assistans. Information som ska lämnas till enskilda innan dess behöver därför lämnas av kommunerna. Vilken information som ska lämnas behöver Försäkringskassan och kommunerna gemensamt komma överens om och även den planeringen kan påbörjas först när regleringen gällande överföringen är

¹⁷ SOU 2023:9 s. 264.

beslutad. Eftersom det inför anmälan av ett beslut endast är kommunen som har kännedom om en enskild som är beviljad personlig assistans bedömer Försäkringskassan att kommunerna även kommer att behöva informera den enskilde om vad hen behöver tänka på när ett beslut om rätten till assistansersättning väl är fattat. SKR har framfört att de inte har något att invända mot att kommunerna är behjälpliga med detta, under förutsättning att Försäkringskassan tar fram ett informationsunderlag till kommunerna.

Efter att kommunen anmält ett beslut och Försäkringskassan påbörjat handläggningen för att kunna fatta ett beslut om rätten till assistansersättning kommer även Försäkringskassan behöva informera den enskilde om vad hen behöver tänka på efter att ett beslut om rätt till assistansersättning är fattat.

Även om det är den enskilde och kommunerna som berörs direkt av överföringen så påverkar den även andra aktörer som är verksamma inom området personlig assistans, så som myndigheter, anordnare, intresse- och branschorganisationer. Formerna för sådana informationsinsatser får planeras som en del av förberedelsearbetet.

Utöver informationsinsatser som har direkt koppling till överföringen av kommunala beslut kommer Försäkringskassan även behöva genomföra andra informationsinsatser, både inför att lagändringen träder i kraft och när den har gjort det. Det kan till exempel handla om att uppdatera informationen till olika målgrupper på Försäkringskassans webbplats eller att ta fram material som kan användas för att informera om lagändringarna i olika befintliga forum där Försäkringskassan möter till exempel olika intresse- och branschorganisationer. Därtill behöver riktad information tas fram och kommuniceras till de personer som är beviljade assistansersättning när lagändringen träder i kraft. Flera av dessa informationsinsatser behöver genomföras redan innan lagändringen träder i kraft, vilket innebär att det finns beroenden till beslutade lagar och förordningar samt Försäkringskassans arbete med den rättsliga styrningen.

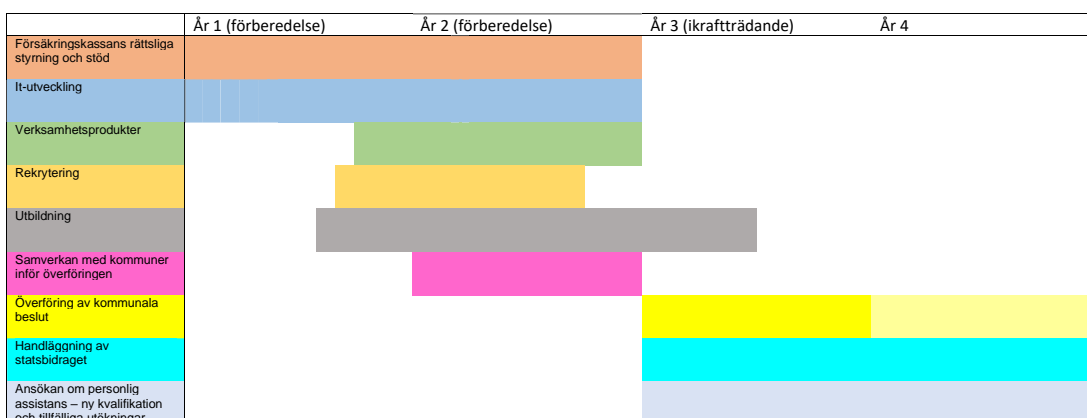
5. Tidslinje över förberedelsearbetet inför och införandet av ett statligt huvudmannaskap

Försäkringskassans undersökning av vad som krävs för att kunna införa ett statligt huvudmannaskap ger vid handen att det är ett antal förutsättningar som behöver finnas på plats. I detta kapitel redogörs lite mer detaljerat för när i tid olika delar av förberedelsearbetet uppskattas behöva ske och vilka beroenden som uppstår med anledning av detta. Det visualiseras även i Figur 1, som också visar de nya arbetsuppgifter som Försäkringskassan kommer att ha från och med ikraftträdandet. Befintliga uppgifter som kommer att kvarstå även efter införandet av ett statligt huvudmannaskap ingår inte i figuren. Det gör inte heller den kontinuerliga förvaltningen av till exempel rättslig styrning, it-stöd, verksamhetsprodukter, rekrytering och utbildning som fortsätter efter ikraftträdandet. Men, myndigheten behöver givetvis säkerställa att det finns förutsättningar för att även kunna hantera detta och dessutom ha en beredskap för att denna förvaltning kan bli mer intensiv i anslutning till ikraftträdandet än normalt.

Från och med att lagar och förordningar är beslutade uppskattar Försäkringskassan att det krävs minst 24 månader av förberedelsearbete inför ikraftträdandet. I denna rapport används år 1 och 2 för att beskriva tiden före ikraftträdandet, det vill säga då förberedelsearbetet ska ske. År 1 och 2 ska därmed läsas som den tid som krävs för förberedelser, minst 24 månader, och inte som att det högst krävs två kalenderår. År 3 är ikraftträdandeåret. I figuren visualiseras även nytillkomna uppgifter som kvarstår efter ikraftträdandeåret, vissa av dem kommer pågå under en begränsad period medan andra kommer pågå tills vidare.

Förberedelsearbetet i skarpt läge kan inte påbörjas förrän lagar och förordningar är beslutade. Förutsättningarna för ett effektivt förberedelsearbete ökar dock om ett nära samarbete mellan Försäkringskassan och regeringen kan initieras redan dessförinnan och finansiering kan säkras för till exempel sådan utveckling som behövs med anledning av det statliga huvudmannaskapet men som inte är avhängig ny reglering i lag och förordning, så som omstrukturering av vissa äldre delar i it-stödet.

Figur 1 Tidslinje för förberedelsearbete inför och införandet av ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans

Anm. Den ljusare nyansen för År 4 gällande Överföring av kommunala beslut symboliserar att uppgifterna kan komma att pågå under längre tid än År 3, men att det är i avtagande omfattning

5.1 Förberedelsearbetet består av ett antal beroenden

I samband med lagändringar kan vanligtvis visst förarbete påbörjas redan när det finns en proposition. Mycket kring huvudmannaskapet kommer dock troligen behöva regleras

i förordning och det är då först när förordningstexten är beslutad som Försäkringskassans arbete kan ta vid, till exempel i form av att analysera innehållet i förordningstexten och bedöma om det finns behov av att ta fram föreskrifter. Hur mycket som behöver göras i rättslig styrning, och hur lång tid det tar, är alltså beroende av författningsarbetet men även av interna faktorer som till exempel vilka vägval myndigheten gör i olika frågor. Arbetet med den rättsliga styrningen kan därför inte ske isolerat utan behöver ske parallellt och i samverkan med till exempel utveckling av it-stöd och verksamhetsprodukter. Ett i sig gynnsamt arbetssätt, där utmaningen dock är att även utvecklingen av it-stöd och verksamhetsprodukter behöver ske och vara klar vid vissa bestämda tidpunkter, innan ikraftträdandet. It-utvecklingen är i sin tur också beroende av både beslutade lagar, förordningar och den rättsliga styrningen.

En del av Försäkringskassans förberedelsearbete är att säkerställa att det till ikraftträdandetidpunkten finns medarbetare på plats för att utföra de arbetsuppgifter som följer med införandet av ett statligt huvudmannaskap. Nya medarbetare ska rekryteras, och både nya och befintliga medarbetare inom assistansersättning ska utbildas i olika delar. I de delar som utbildningsinsatser rör lagändringen och Försäkringskassans nya arbetsuppgifter finns ett beroende till det övriga förberedelsearbetet. Det behöver i tillräckligt god tid vara tydligt vad regeländringen betyder för att myndigheten ska kunna ta fram relevanta utbildningar som möjliggör att det finns medarbetare som är redo för att hantera ändringen när den träder i kraft. I planeringen av detta behöver hänsyn tas till att tiden från det att en medarbetare tillträder sin tjänst tills hen har förmåga att bidra till ärendeproduktionen respektive uppnå full handläggningskapacitet i regel är lång.

För att överföringen av de kommunala besluten ska fungera behöver både Försäkringskassan och kommunerna förbereda sig på olika sätt, och i samverkan. Förberedelsearbetet förutsätter att de frågetecken som idag finns gällande överföringen har rätats ut. Försäkringskassan uppskattar att det förberedelsearbetet behöver ske året innan ikraftträdandet.

Det finns således ett antal beroenden som påverkar och är tidskritiska för förberedelsearbetet.

5.2 Nya uppgifter för Försäkringskassan vid ikraftträdandet av ett statligt huvudmannaskap

Ikraftträdandet innebär att Försäkringskassan från och med en bestämd tidpunkt kommer att hantera flera nya uppgifter, varav vissa är tillfälliga och andra gäller tillsvidare.

Överföringen av lagakraftvunna kommunala beslut kommer att pågå under en begränsad tid, i utredningen uppskattad till tolv månader. Försäkringskassan menar att en sista dag för när anmälan av ett kommunalt beslut kan göras behöver framgå i lag eller förordning och exemplifierar i denna rapport med fem år. Detta för att ta höjd för när beslut som har överklagats och prövats i domstol har vunnit laga kraft. Även om majoriteten av de kommunala besluten kommer att överföras under en begränsad och sammanhållen tid, kommer Försäkringskassan med en sådan reglering under flera år efter ett ikraftträdande behöva ha beredskap för att kunna hantera anmälda kommunala beslut.

Om Försäkringskassan kommer vara den myndighet som ska pröva frågor om och betala ut statsbidraget blir även det en uppgift som kommer att finnas under en begränsad tid. Försäkringskassan lyfter i denna rapport att det bör framgå av förordning när en ansökan om statsbidrag senast ska ha kommit in, eftersom det kommer finnas ärenden där det inte är möjligt för kommunen att ansöka om bidrag under överföringsåret. Under hur lång tid hantering av statsbidraget kommer att vara en uppgift

för Försäkringskassan, eller den myndighet som annars får uppdraget, är därmed i nuläget oklart.

Från och med samma tidpunkt som Försäkringskassan ska hantera de här tillfälliga arbetsuppgifterna ska myndigheten även tillsvidare ta över ansvaret för all personlig assistans, inklusive tillfälligt utökad assistans. Det ställer krav på förmåga att hantera ökade ärendevolymer. Men också förmåga att hantera en ändrad kvalifikationsgräns och tillämpningen gällande vad som är ett tillfälligt utökat behov av assistans samt var gränsen går mellan en tillfällig utökning och en utökning tillsvidare.

Införandet av ett statligt huvudmannaskap är en komplex process med flera beroenden. Otillräckliga förutsättningar för förberedelser för överföringen och utförandet av nya arbetsuppgifter ökar risken att fel och brister uppstår, vilket får konsekvenser för berörda som till exempel enskilda, kommuner och anordnare.

6. Försäkringskassans kostnader för att administrera och handlägga assistansersättningen kommer att öka

I sitt remissvar konstaterar Försäkringskassan att det kommer uppstå betydande kostnader för myndigheten om förslagen i SOU 2023:9 genomförs, både för it-utveckling och löpande administrationskostnader. I svaret lämnas en uppskattning av förvaltningskostnaderna, vilken dock bygger på ett antal osäkra faktorer.

Då Försäkringskassan inte har tagit del av något annat underlag än det som låg till grund för uppskattningarna i remissvaret har vi inte gjort någon ny beräkning av kostnaderna till denna rapport. Det innebär att de uppskattade kostnaderna från remissvaret är i 2022 års prisnivå. Med hänsyn till de osäkerhetsfaktorer som låg till grund för den tidigare beräkningen, samt att det saknas uppgift om ikraftträdandetidpunkt, bedömer vi att det i nuläget inte skulle ge en säkrare bild att använda ett senare års prisnivå. Vid ett genomförande behöver man därför vara medveten om att kostnaderna kommer påverkas av en förändrad prisnivå.

I den här rapporten lyfts ett antal områden där det finns en osäkerhet kring hur reglerna kommer att se ut och därmed vilka digitala lösningar och interna stöd som behöver tas fram och vilka resurser som behövs. Med hänsyn till det ser vi inte heller att det finns anledning att göra andra uppskattningar än de som låg till grund för remissvaret, eftersom även nya beräkningar skulle vara förenade med stor osäkerhet. Däremot beskrivs nedan några områden där ändrade förutsättningar kan komma att påverka tidigare beräkning. I det fortsatta arbetet för att genomföra ett statligt huvudmannaskap behöver detta beaktas, men även att ytterligare områden kan påverkas.

6.1 Kostnader som kan påverka tidigare beräkning

Kostnadsersättning för sjuklön

I remissvaret föreslog Försäkringskassan att man i det fortsatta lagstiftningsarbetet ska överväga en fristående kostnadsersättning för sjuklön för de som själva anställer sina assistenter istället för det förslag som lämnades i SOU 2023:9. (Se avstyrkta förslag i avsnitt 2.1).

Beräkningen av förvaltningskostnader i Försäkringskassans remissvar omfattar inte kostnad för utveckling för att kunna hantera Försäkringskassans förslag. Någon beräkning utifrån Försäkringskassans förslag har inte heller gjorts inom ramen för detta uppdrag.

Tjänst för att hantera ansökan om och utbetalning av statsbidrag

I remissvaret har Försäkringskassan beräknat kostnader för utveckling av en funktionalitet för att kunna ta emot, handlägga och manuellt betala ut ett anspråk om ersättning för kostnader från kommunen i samband med överföringen, det vill säga för att hantera det riktade statsbidraget. Lösningen som ligger till grund för beräkningen bygger på att ansökan och uppgifter skickas per post, att respektive kommun ansöker vid ett tillfälle och att en utbetalning per kommun görs. Ansökan skulle då gälla samtliga kostnader som kommunen har haft för assistanstimmar som har utförts under tidsperioden från det att lagstiftningen om ett ändrat huvudmannaskap träder i kraft till dess att Försäkringskassans beslut om assistansersättning för de personer som tidigare har varit beviljade personlig assistans genom kommunen börjar gälla. Det skulle då röra sig om som mest 290 ansökningar och utbetalningar.

Som framkommer i den här rapporten anser Försäkringskassan dock att det är oklart hur ansökan om statsbidrag ska göras och att det behöver förtydligas i lag eller förordning. Om det istället skulle vara så att kommunen ska lämna in en ansökan per person som de haft kostnader för skulle det handla om ca 5 000 ansökningar och

utbetalningar. Det kräver en annan lösning. Vid kontakt med SKR framgår dessutom att de helst ser att ansökan kan göras digitalt. I nuläget är det inte klarlagt hur hanteringen ska gå till eller ens vilken myndighet som är mest lämpad att hantera statsbidraget. Det bedöms därför varken vara möjligt eller aktuellt att inom ramen för detta uppdrag beräkna kostnader för en annan lösning. Det vi kan konstatera är dock att mer avancerade lösningar för att hantera statsbidraget innebär betydligt större kostnader än de som beräknats i remissvaret.

7. Avslutning

Försäkringskassans undersökning och beskrivning av vilka förutsättningar som krävs för att ta över huvudmannskapet för personlig assistans har varit förenad med flera osäkerhetsfaktorer, så som att det inte är känt hur eventuella förslag om ett statligt huvudmannskap till slut kommer att se ut eller när införandet av ett sådant kommer att ske. Vid andra premisser än de som Försäkringskassan har utgått från i denna rapport kan det krävas andra eller ändrade förutsättningar som inte har varit möjliga att förutse inom ramen för detta arbete.

Ett statligt huvudmannskap för beslut och finansiering av personlig assistans innebär stora förändringar. Ett stort antal enskilda personer berörs, liksom många assistansanordnare och landets alla kommuner. För Försäkringskassan innebär det ett antal nya, mer tillfälliga eller permanenta, arbetsuppgifter som myndigheten ska kunna utföra från och med den tidpunkt då lagstiftningen träder i kraft.

Förberedelsearbetet är komplext och en mindre avvikelse kan få stor påverkan med anledning av de olika beroenden som finns. Avvikelse kan till exempel uppstå på grund av otydliga regler eller för lite tid för att genomföra nödvändiga åtgärder. För att minska belastningen och sårbarheten är det önskvärt att regeringen överväger om statsbidraget ska hanteras av en annan myndighet än Försäkringskassan. Försäkringskassan har tidigare påtalat vikten av att det finns tydliga regler, tillräckligt med tid och resurser för både förberedelser och genomförande. Den undersökning som ligger till grund för denna rapport förstärker det. En förberedelsetid på minst 24 månader sedan lagar och förordningar är beslutade är en grundförutsättning för att Försäkringskassan ska klara att ta över huvudmannskapet för personlig assistans.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av avdelningschef Leif Höök samt verksamhetsutvecklarna Anna Lindhe och Veronica Söderholm, de senare som föredragande.

Nils Öberg

Anna Lindhe
Veronica Söderholm

Referenser

Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2016:4) om assistansersättning

Försäkringskassan (2023) *Remissvar dnr FK 2023/005986: Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans – Ökad likvärdighet, långsiktighet och kvalitet (SOU 2023:9).*

Försäkringskassans vägledning 2003:6 Assistansersättning, version 34

HFD 2024 ref. 9

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.

Socialförsäkringsbalken (2010:110), SFB.

SOU 2023:9 *Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans – Ökad likvärdighet, långsiktighet och kvalitet.*

Figurförteckning

Figur 1	Tidslinje för förberedelsearbete inför och införandet av ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans	27

Bilaga 1 Sammanfattning av Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans – Ökad likvärdighet, långsiktighet och kvalitet, SOU 2023:9

I SOU 2023:9 lämnade utredningen bland annat förslagen nedan. Ändringarna föreslogs träda i kraft den 1 januari 2026.

I denna bilaga redogörs kortfattat för de förslag som är relevanta för denna rapport.

Staten ska vara ensam huvudman för insatsen personlig assistans

Utredningen föreslog att staten (genom Försäkringskassan) ska ha ett samlat huvudmannaskap för beslut om och finansiering av insatsen personlig assistans inom ramen för assistansersättning. Av utredningen framgick att det innebär att Försäkringskassan även ska ansvara för ansökningar om tillfälligt utökad assistans.¹⁸ I 51 kap. 9 § andra stycket SFB föreslogs därför en ny regel om att beviljade assistanstimmar kan utökas vid ett tillfälligt utökat behov av personlig assistans. Vidare föreslogs att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, ska få meddela föreskrifter om undantag från 51 kap. 9 § första stycket SFB avseende assistansersättning för tillfälligt utökat behov samt om den närmare utformningen av reglerna för sådana tillfälligt utökade assistanstimmar.

Vid ett statligt huvudmannaskap ska arbetsgivarna ansvara för sina assistenters sjuklönekostnader

Utredningen föreslog att arbetsgivarna ska ansvara för sjuklönekostnader för sina assistenter, något som tidigare har ingått i det kommunala basansvaret. Vid ett statligt huvudmannaskap föreslogs det istället hanteras inom ramen för schablonersättningen, vilken med anledning av det föreslogs höjas med 4,35 kronor i 2022 års nivå för att sedan räknas upp årligen med samma procentsats som den ordinarie ersättningen.

När det gäller de som själva anställer sina assistenter föreslog utredningen att den ordning som gäller enligt 6 § andra stycket förordningen (1993:1091) om assistansersättning ska fortsätta gälla även vid ett statligt huvudmannaskap. Det innebär att den enskilde i första hand ska använda beviljade timmar för sjuklöner. Om beviljad tid inte räcker till detta föreslogs att den enskilde ska ansöka om tillfälligt utökad assistansersättning för den del som gäller kostnader i samband med personlig assistents sjukdom.

Utredningens förslag i denna del innebär att det skulle finnas två schablonbelopp, ett för enskilda som köper sin personliga assistans av en anordnare och ett för enskilda som är egna arbetsgivare.

Kommunen ska även fortsättningsvis ansvara för att utföra assistans om den enskilde begär det

Utredningen föreslog att kommunen även vid ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans ska ansvara för att anordna personlig assistans i de fall den enskilde inte väljer en annan anordnare. Kommunen kan då välja att utföra assistansen i egen regi eller upphandla en annan anordnare.

¹⁸ Utredningen föreslog att kommunen ska ha fortsatt kvar ansvaret för beslut om tillfällig utökning i ärenden om personlig assistans enligt LSS som ännu inte har förts över eller inte ska föras över till Försäkringskassan. Detta gäller även om ansökan till kommunen om tillfällig utökning avser tid efter att beslutet om insats enligt 9 § 2 har förts över till Försäkringskassan. Kommunens ansvar föreslogs också gälla om ansökan om tillfällig utökning görs efter att ärendet har förts över till Försäkringskassan, men avser tid före överföringen.

Information mellan Försäkringskassan och kommunen regleras i lag

I syfte att bidra till ett mer sammanhållet system och motverka de risker för ökad fragmentering som kan uppstå vid ett statligt huvudmannaskap föreslog utredningen att en ny bestämmelse införs i 51 kap. 21 § andra stycket SFB som innebär att Försäkringskassan alltid ska meddela kommunen att en försäkrad ansökt om assistansersättning. Vidare föreslogs i 51 kap. 21 § första stycket att Försäkringskassan ska höra kommunen när en försäkrad ansöker om eller beviljas assistansersättning. Undantag får endast göras om ansökan avser assistansersättning för tillfälligt utökat behov av personlig assistans eller för kostnader för personlig assistents sjukdom och det är obehövligt att höra kommunen. För att tydliggöra kommunens uppdrag föreslogs också att det ska förtydligas i lag att kommunen fortlöpande ska följa upp vilka som är beviljade assistansersättning enligt 51 kap. SFB.

En kvalifikation för personlig assistans

Utredningens huvudförslag var att nuvarande kvalifikation för rätt till personlig assistans enligt LSS behålls i ett statligt huvudmannaskap. Det innebär att den undre gränsen för rätt till assistansersättning i form av hjälp med grundläggande behov i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka tas bort. Prövningen av rätten till assistansersättning ska istället göras genom en individuell bedömning av den enskildes behov av stöd och service utifrån kvantitativa och kvalitativa aspekter. Denna kvalifikation utgår inte från en i lag uttryckt fast gräns i form av ett visst antal timmar behov av hjälp med grundläggande behov per vecka.

I SOU 2023:9 lämnades även två alternativa förslag till kvalifikation. Alternativ två innebär att rätten till assistansersättning ska bestämmas genom en sammanvägd bedömning av grundläggande och andra personliga behov med en fast tidsgräns där den enskildes grundläggande behov ska uppgå till i genomsnitt mer än tre timmar per vecka samtidigt som hela stödbehovet ska uppgå till i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka. Det senare kan grunda sig antingen enbart på grundläggande behov eller i kombination med andra personliga behov. Alternativ tre innebär att Försäkringskassan ska göra en bedömning av om individen har behov av hjälp med grundläggande behov i genomsnitt mer än sju timmar per vecka.

Kommunerna ska inte längre medfinansiera assistansersättningen

Kommunerna föreslogs inte längre vara skyldiga att medfinansiera de första 20 timmarna per vecka av assistansersättningen.

Försäkringskassan ska följa upp den utförda assistansens kvalitet genom användarundersökningar

Försäkringskassan föreslogs få i uppgift att vart tredje år göra en undersökning till ett representativt urval av de personer som får assistansersättning. Undersökningen ska fokusera på resultatet och de kvalitativa aspekterna av den personliga assistansen och om assistansanvändarna får sina behov tillgodosedda och den assistans som de har rätt till. Undersökningen ska göras i samråd med Socialstyrelsen.

De kommunala besluten ska föras över till Försäkringskassan, som ska fatta beslut om assistansersättning

Utredningen föreslog att kommunala lagakraftvunna beslut om personlig assistans ska föras över löpande till Försäkringskassan, från och med den 1 januari 2026 och under tolv månader.

Kommunerna ska anmäla sina lagakraftvunna beslut¹⁹ till Försäkringskassan, som ska fatta beslut om att bevilja den enskilde rätt till assistansersättning för ett visst antal timmar för en viss tidsperiod enligt 51 kap. 9 § SFB, om det inte finns särskilda skäl mot det. Särskilda skäl kan vara att alla nödvändiga handlingar som krävs för överföringen inte har lämnats eller att kommunen har anmält ett beslut i strid mot övergångsbestämmelserna. Det kan också vara om en överföring av det kommunala beslutet skulle strida mot regelverket för assistansersättning enligt SFB.

I SOU 2023:9 beskrevs hur kommunerna utformar sina beslut om personlig assistans och vilka likheter och skillnader som finns mellan kommunens beslut och Försäkringskassans beslut:

- De kommunala besluten kan se olika ut när det gäller hur antalet beviljade timmar beskrivs.
- Beräkningen för att komma fram till ett visst antal timmar skiljer sig från hur Försäkringskassan beräknar tiden.
- Kommunerna gör olika när det gäller beviljandeperioder och avstämningar. Beroende på hur det kommunala beslutet och ärendet har utformats kan beviljandeperioden i vissa fall behöva ändras för att beslutet ska kunna utformas i enlighet med regelverket för assistansersättning och hur it-stödet är utformat.
- Det är vanligt att kommunerna villkorar sina beslut om personlig assistans. Det handlar ofta om någon form av omprövningsförbehåll. Eftersom inte alla villkor kan föras över måste det göras en bedömning av om ett visst villkor kan fortsätta gälla efter att Försäkringskassan har tagit över ärendet.

Utredningen bedömde att staten bör ha ett huvudansvar för planeringen av hur den praktiska överföringen av kommunala beslut ska gå till. Försäkringskassan behöver säkerställa att all nödvändig information finns med i samband med överföringen.

Försäkringskassans beslut ska baseras på kommunens bedömningar och i så stor utsträckning som möjligt motsvara det kommunala beslutet

Utredningens utgångspunkt, som följer av direktivet till utredningen, var att personer som idag är beviljade personlig assistans enligt LSS ska behålla sin befintliga rätt i ett statligt huvudmannaskap. Utredningen föreslog därför att Försäkringskassans beslut inte ska föregås av en prövning av om den enskilde har rätt till assistansersättning, utan beslutet ska baseras på kommunens bedömning. Försäkringskassans beslutade antal assistanstimmar ska i så stor utsträckning som möjligt motsvara det antal timmar som framgår av kommunens beslut.

I vissa fall föreslogs att Försäkringskassan vid en överföring även ska fatta beslut enligt 106 kap. 25 § SFB. Det gäller om kommunen efter en bedömning av den enskildes behov har beviljat personlig assistans för tid när den enskilde vårdas på sjukhus under en kortare tid eller vistas i eller deltar i barnomsorg, skola eller daglig verksamhet enligt 9 § 10 LSS.

När Försäkringskassans beslut om rätt till assistansersättning börjar gälla upphör kommunens beslut om rätt till insats enligt 9 § 2 LSS

Utredningen föreslog att Försäkringskassans beslut om rätt till assistansersättning i de överförda ärendena ska börja gälla den första i månaden efter den månad då Försäkringskassan fattar sitt beslut om rätt till assistansersättning och att de ska gälla

¹⁹ Utredningen beskrev ett antal situationer då lagakraftvunna beslut inte ska föras över. Beslut för personer som bor i gruppboende och har beviljats personlig assistans ska inte föras över. Positiva förhandsbesked om personlig assistans föreslås föras över först om den enskilde faktiskt har flyttat till den nya kommunen. Beslut om personlig assistans utöver assistansersättning ska inte föras över. Slutligen föreslog utredningen att beslut om tillfälliga utökningar inte ska föras över eftersom kommunens betalningsansvar kvarstår för de beslut som de själva har fattat.

tills vidare. Om det finns skäl för det får Försäkringskassans beslut börja gälla vid en annan tidpunkt. Utredningen föreslog vidare att kommunens beslut om rätt till insats enligt 9 § 2 LSS upphör att gälla när Försäkringskassans beslut börjar gälla och att kommunen behåller ansvaret för sitt beslut enligt 9 § 2 till den tidpunkt då Försäkringskassans beslut om assistansersättning börjar gälla. Kommunerna föreslogs också behålla ansvaret för sådana beslut enligt 9 § 2 LSS som inte ska föras över till staten.

Försäkringskassan kan behöva ompröva vissa överförda beslut

Utredningen föreslog att tillämpningen av 51 kap. 12 § SFB ska begränsas i tid i de ärenden som har förts över från en kommun till Försäkringskassan. Begränsningen innebär att Försäkringskassan får beakta sådana väsentligt ändrade förhållanden som har inträffat efter det senaste beslutet om rätten till personlig assistans enligt 9 § 2 LSS²⁰, men inte tidigare än två år före den tidpunkt då Försäkringskassans beslut om rätt till assistansersättning började gälla. Vidare föreslogs att rätten till assistansersättning får omprövas i ett ärende som har förts över från kommunen om

- beslutet om rätt till insats enligt 9 § 2 LSS, är felaktigt på grund av att den försäkrade eller den som ska lämna uppgifter för den försäkrades räkning har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter,
- den oriktiga eller vilseledande uppgiften har lämnats medvetet eller av grov vårdslöshet, och
- den oriktiga eller vilseledande uppgiften avser ett förhållande som är av betydelse för rätten till eller storleken på insatsen.

Rätten till assistansersättning i ett överfört ärende föreslogs även få omprövas om det finns synnerliga skäl för det. Synnerliga skäl innebär att en mycket restriktiv bedömning ska göras. Det handlar om att kunna ompröva beslut som aldrig borde ha förts över från kommunen till Försäkringskassan.

Den enskildes skyldighet att anmäla ändrade förhållanden bör begränsas

När det gäller anmälningsskyldigheten enligt 110 kap. 46 § SFB föreslog utredningen att den i ärenden som har förts över från kommun till Försäkringskassan inte ska gälla för sådana ändrade förhållanden som enbart avser tiden före den dag då Försäkringskassans beslut börjar gälla.

Kommunerna ska handlägga färdigt pågående ansökningar

I utredningen föreslogs att en kommun ska vara skyldig att slutföra en utredning och fatta beslut i ansökningar om insats enligt 9 § 2 LSS som var pågående vid datum för ikraftträdandet av lagstiftningen om ett ändrat huvudmannaskap. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för kommunens prövning i sådana ärenden. Kommunens prövning ska endast omfatta tid före ikraftträdandet, när det gäller ansökningar avseende personer som samtidigt har ansökt om personlig assistans enligt LSS och assistansersättning enligt SFB och ansökan om assistansersättning avser tid från och med ikraftträdandet. Detsamma gäller om kommunen har anmält enligt 15 § 8 LSS att den enskilde kan antas ha rätt till assistansersättning enligt 51 kap. SFB.

Staten ska kompensera kommunerna genom ett riktat statsbidrag

Utredningen föreslog att kommunerna i efterhand ska kunna kompenseras för kostnader för personlig assistans som har utförts i överförda ärenden under tid från det att lagstiftningen om ett ändrat huvudmannaskap träder i kraft till dess att Försäkringskassans beslut om assistansersättning börjar gälla, dock längst till och med den 31 december 2026. Ersättningen ska ske i form av ett riktat statsbidrag och ska ges med schablonbeloppet för assistansersättningen. Ersättningen får avse de kostnader

²⁰ Med det senaste kommunala beslutet avsåg utredningen beslut om rätten till insats enligt 9 § 2 LSS, inklusive beslut om beviljande av fler timmar. Däremot avsågs inte andra typer av beslut, till exempel beslut om tillfällig utökning.

som en kommun har haft för assistanstimmar som har utförts inom ramen för beviljade timmar under tidsperioden. Ersättningen får avse både en kommuns kostnader för insatsen biträde av personlig assistent och ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans. I detta ingår exempelvis kostnader för tillfällig utökning av den personliga assistansen och kostnader för sjuklön. Utredningen föreslog att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om ett sådant statsbidrag.

Försäkringskassan finansierar assistansen från och med den dag då myndighetens beslut börjar gälla

Utredningen föreslog att Försäkringskassan ska ersätta kostnaderna för personlig assistans i ett överfört beslut från den tidpunkt då Försäkringskassans beslut börjar gälla.

Kommunerna får en sekretessbrytande uppgiftsskyldighet

Utredningen föreslog att en kommun ska vara skyldig att i samband med överföringen av ett ärende om personlig assistans lämna ut de uppgifter som är nödvändiga för att Försäkringskassan ska kunna fullgöra sitt uppdrag inom ramen för assistansersättningen. Skyldigheten ska upphöra att gälla när Försäkringskassan har fattat beslut om rätt till assistansersättning enligt övergångsbestämmelserna.